

ИЗВЕСТИЯ НА БЪЛГАРСКОТО ГЕОГРАФСКО ДРУЖЕСТВО JOURNAL OF THE BULGARIAN GEOGRAPHICAL SOCIETY

web-site: www.geography.bg e-mail: journal.bgs@geography.bg

Доц. Мартин Гловня – любим географ педагог от втората половина на XX век Assoc. Prof. Martin Glovnia – A Favourite Pedagogue from the Second Half of XX Century

Ангел Велчев

Софийски университет „Св. Климент Охридски“, Геолого-географски факултет,
катедра „Ландшафтна екология и опазване на природната среда“,
1504 София, България, бул. „Цар Освободител“ 15

Angel Velchev

Sofia University “St. Kliment Ohridski”, Faculty of Geology and Geography,
Department of Landscape Ecology and Environmental Protection,
1504 Sofia, Bulgaria, 15 Tsar Osvoboditel blvd

ABSTRACT

Key words:

glacial relief, cryogenesis, periglacial relief

Assoc. Prof. Martin Glovnia works on the problems of the relief in high mountainous areas, especially the glaciation and periglacial zones with appearance of cryogen processes. He publishes many learning books for students in the universities and high schools.

Снимка 1. Доц. Мартин Гловня (1919–1986).

Picture 1. Assoc. Prof. Martin Glovnia (1919–1986).

Навършиха се 100 години от рождението на един от най-общаните и уважавани преподаватели в специалност География на Софийския университет през втората половина на миналия век - доц. Мартин Франц Гловня (сн. 1). С богатия си педагогически опит, с умение и такт той поднасяше на своите студенти новите знания за природата на света и тези

относително трудни за запаметяване понятия, термини и наименования на различни езици и те се усвояваха добре от тях. Аз бях един от неговите ученици от 50-те години на века. По-нататък в живота ми се наложи да общувам с него дълги години, да се уча от неговия опит, от неговия непринуден начин на общуване със своите студенти и колеги. Това бяха годините на подготовката ми като географ, на организация и провеждане на съвместни пътуващи практикуми и екскурзии из страната. По-нататък годините на съвместна работа са във факултета – филиал на СУ в Шумен и във ВИИ-Шумен, а също и в Катедрата по ландшафтознание и опазване на природната среда.

Доцент М. Гловня е роден на 8.11.1919 г. в гр. София в полско семейство, приело България за своя родина. След завършване на средното си образование той следва специалност География в Софийския университет. Завършва висшето си образование като напълно изграден научен работник през 1943 г. Още като студент той работи като библиотекар в географската библиотека на факултета. След това работи като стажант учител в III образцова гимназия. След отбиване на военната служба работи като учител в гр. Велико Търново и гр. Кнежа. Взема участие в бригадирското движение и работи на новостроящата се ж.п. линия Перник-Волуяк. Там той е ръководител на младежка група.

След 1948 г. печели конкурс и постъпва на работа като асистент в университета. След създаването на катедра „Физическа география на България и континентите“ е повишен в звание доцент и започва да чете курса Физическа география на континентите. По тази географска дисциплина заедно с проф. Д. Димитров пишат учебника „Физическа география на континентите“ за учителските институти, който претърпява пет издания, а по-късно излиза и фунда-

менталния му труд за студентите-географи от Софийския университет. Този учебник излиза и като второ преработено и допълнено издание в съавторство с неговата асистентка Екатерина Благоева. В съавторство с Д. Димитров той пише и учебник „Обща физическа география“ за учителските институти, който има 4 издания. Заедно с Игнат Пенков и Тодор Христов доц. Гловня пише учебници за средното училище. Те претърпяват няколко издания. В съавторство с доц. Благоева разработва практическо ръководство за семинарни занятия на студентите. Той пише, а същевременно е и съставител на географски помагала за различни класове на средното училище и с различни колективи за отделните континенти - Австралия, Африка, Америка, Европа и Азия. Тези негови трудове са с по две или три издания.

Доц. Гловня активно участва и в провеждането на учебни практики на студентите из страната. Със своята добра подготовка той ръководи редица пътуващи практикуми за предподготовка на учители от различни окръзи на страната.

Със своята многостранна научна дейност в областта на геоморфологията, физикогеографските и ландшафтни изследвания доц. Гловня разработва и публикува множество научни трудове, в които прави ценни приноси в изучаването на природната среда в различни области на страната, вкл. и в някои съседни държави

Още в една от първите си разработки по поръчка на ХМС (Хидро-метеорологична служба) към Министерския съвет през 1951 г. заедно с Ил. Иванов пише за проблемите на глациалния релеф в долината на р. Марица в Източна Рила. Доц. Гловня описва в басейна на р. Крайна по северния склон на вр. Белмекен особени скални форми, които по-късно (след 60-те години) са описани като реликтни каменни ледници. В своите трудове Гловня ги превежда като *roca-glacier*, а по-късно са описани в англоезичната литература като *debris-rock-glaciers*.

В редица свои трудове, касаещи преди всичко Рила, Централна Стара планина и Южните Карпати, той самостоятелно или в съавторство разработва и прилага натрупаните познания за глациалната и криогенна морфоскулптура, за формирането и развитието на реликтните и съвременните глациални и криогенни форми на релефа, с които прави съществен принос в развитието на нашата геоморфоложка наука. В действителност той пръв развива идеите за криогенния релеф в нашата страна.

Доц. М. Гловня прави съществени приноси и със задълбочените си изследвания в областта на Дунавската равнина, Стара планина и Рило-Родопския масив. С тях той доказва наличието на антецедентни проломи по р. Струма, потвърждава съществуването на две подножни стъпала по западния склон на Рила, говори за педименти тип „гласи“ в Дунавската равнина. Приносен характер имат и неговите разработки за антропогенния релеф, който съществува у нас след развитието на миннодобивната промишленост.

За нашата природна география съществено значение имат възгледите на доц. Гловня, развити в учебника му за континентите, където извършва ново и оригинално поделение на Европейския континент. Значителни са неговите приноси и за популяризирането на географските знания сред общественото с написването на книги, брошури, статии и пътеводители за различни части на нашата страна и преди всичко за неговата любима Рила планина. Тук трябва да споменем научно-популярната му книга „Рила“ (1963), както и пътеводителя за туристи за Рила, написан в съавторство

с Ж. Рагучев и претърпял 3 издания, като последното е от 1972 г.

„Богата и разнообразна е работата на М. Гловня като общественик и административен ръководител в университета и в квартала“ – пише за него проф. М. Георгиев. Доц. М. Гловня е бил зам. декан и декан на Геолого-географския факултет на университета. Той оказва ценна помощ на Република Мозамбик при полагане основите на висшето образование след получаването на независимост. Като преподавател във факултет-филиала на СУ в гр. Шумен (по-късно – във ВПИ - Шумен), доц. Гловня изпълнява задълженията като ръководител на катедра „География“ и като член на Академическия съвет на института. Неоченима е и неговата помощ при организацията на специалността „География на туризма“ в ГГФ на университета, където той водеше обучението по Физическа география на избрани континенти. Дълги години беше и член на Комисията по транскрипция и на редица редакционни съвети на издателства, списания и др. – пише за него доц. Мимоза Контева.

Със своята голяма научна ерудиция, разностранни интереси, с научното си творчество, със своя педагогически такт и подход, с любовта му към студентите, отношението му към колегите в университета, доц. Мартин Франц Гловня заема достойно място в плеядата на бележитите български географи.

Селективна библиография на доц. М. Гловня

- Гловня, М. 1956-1957. Геоморфоложки проучвания в югозападния дял на Рила. Год. на СУ, Геол.-геогр. фак., кн. 2 - География, т. 51.
- Гловня, М. 1959. Относно периглациалния релеф в България. Изв. на БГД, 2.
- Гловня, М. 1962а. Принос към изучаване на периглациалната морфоскулптура в Рила. Изв. на БГД, 3.
- Гловня, М. 1962б. Проучвания на глациалната морфоскулптура в източния дял на Рила. Год. на СУ, Геол.-геогр. фак., кн. 2 - География, т. 55.
- Гловня, М. 1964. По въпроса за глациалния и периглациалния релеф в масива на вр. Ботев – Средна Стара планина. Изв. на БГД, 4.
- Гловня, М. 1966-1967. Глациален и периглациален релеф в южния дял на Средна Рила. Год. на СУ, Геол.-геогр. фак., кн. 2 - География, т. 61.
- Гловня, М., Т. Ненов. 1967-1968. Геоморфоложки проучвания на Ботевския масив в Калоферския праг Стражата. Год. на СУ, Геол.-геогр. фак., кн. 2 - География, т. 62.
- Гловня, М. 1969-1970. Сравнителни геоморфоложки проучвания на периглациалната морфоскулптура на Южните Карпати и Рила планина. Год. на СУ, Геол.-геогр. фак., кн. 2 - География, т. 64.
- Гловня, М., А. Велчев. 1972-1973. Геоморфолошко развитие на източния край на Шуменското плато. Год. на СУ, Геол.-геогр. фак., кн. 2 - География, т. 67.
- Гловня, М. Ек. Благоева. 1967. Антропогенна морфоскулптура в България. Изв. на БГД, 7.
- Гловня, М. 1967. Физическа география на континентите. С.
- Гловня, М., Ек. Благоева. 1982, 1988. Физическа география на континентите. С., Наука и изкуство.
- Гловня, М., Ек. Благоева. 1983. Учебно ръководство по физическа география на континентите. С.